

Una litografia amb la reproducció d'un dibuix de Tomàs Padró del retaule del Sant Misteri de Cervera (1847)

*Sofia Mata de la Cruz**

RESUM:

Al Museu Diocesà de Tarragona es conserva una litografia realitzada el 1854 a partir d'un dibuix de Tomàs Padró que reproduïx el retaule del sant Misteri que es conserva a l'església de santa Maria de Cervera, una obra que va iniciar el seu pare Jaume Padró el 1788 i que va finalitzar el mateix Tomàs Padró el 1809.

PARAULES CLAU:

Santa Maria de Cervera – retaule del sant Misteri – litografia – Jaume Padró – Tomàs Padró

ABSTRACT

In the Diocesan Museum of Tarragona there is a lithograph from 1854 of a drawing by Tomàs Padró. It depicts the altarpiece of the Holy Mystery that is kept in the church of Santa Maria in Cervera, which was begun by his father Jaume Padró in 1788 and finished by Tomàs Padró himself in 1809.

KEYWORDS:

Santa Maria de Cervera – altarpiece of the Holy Mystery – lithograph – Jaume Padró – Tomàs Padró

* Sofia Mata de la Cruz és conservadora del Museu Diocesà de Tarragona. Adreça de contacte: museu.diocesa@arquebisbattarragona.cat

El fons documental del Museu Diocesà de Tarragona conserva una litografia gravada el 1854 per Ferran Roca i estampada al taller d'Antoni Marco de Cervera. Reprodueix un dibuix del retaule del Sant Misteri que es conserva a l'església de Santa Maria de Cervera¹. El dibuix en què es va basar la litografia és obra de Tomàs Padró, l'escultor que va finalitzar el retaule, una obra que havia estat iniciada pel seu pare, Jaume Padró. A la part inferior del tema representat a la litografia consten els noms dels autors: *Lo dibujó Tomás Padró de Cervera / Hecha esta lámina en 1847 a expensas de Antonio Marco de Cervera / Litografía de Fernando Roca. Barcelona*. La litografia, estampada en negre sobre un paper que era blanc en origen però que actualment es troba esgrogueït, fa 64 x 38 cm. El paper està afectat per petites taques d'humitat. Durant molt de temps la litografia es va guardar enrotllada, cosa que va originar plecs i certa deformació. Algunes parts de les vores presenten petites pèrdues.

S'hi representa el retaule del Sant Misteri vist frontalment, amb el pedestal que inclou la mesa de l'alta i dues figures d'àngels als extrems, portador un de la llança i l'altre de la canya amb l'esponja. Al cos central s'hi troba el tabernacle o sagrari, flanquejat per dos àngels, amb el reliquiari del *Lignum Crucis* al seu interior. A la part superior del tabernacle hi ha un petit grup escultòric envoltat de raig. Aquest grup escenifica el prodigi del Sant Misteri mitjançant tres àngels que estan tallant el fragment del *Lignum Crucis*. El sagrari s'aixopluga dins d'un edicle sostingut per columnes que sostenen un entaulament, que conforma la part central del retaule. Tot i que en realitat les columnes són deu, la posició frontal del dibuix només permet veure'n vuit. Un timpà semicircular sosté la figura de la Immaculada Concepció, amb les mans unides en oració i agenollada damunt d'un núvol, acompanyada de dos angelons. La part superior del retaule es cobreix amb una cúpula que acaba en una petita llanterna sobre la qual s'hi insereix un núvol en què hi ha clavada una creu envoltada de raigs i figures d'àngels.

El text del peu de la litografia relata l'origen del reliquiari i narra la història del Santíssim Misteri de Cervera:

Verdadero modelo del altar, y efigie del / SS. Misterio / de la / Ciudad de Cervera, Principado de Cataluña, Obispado de Solsona. /

¹ Número d'inventari MDT-6525

La reliquia del SS. Misterio, es una partícula de la Santa cruz donde inclinó la cabeza nuestro Divino Redentor al tiempo de su muerte. Dicha cruz fué trahida (sic) de Roma por un soldado español: y estando / escondida por algún tiempo tan preciosa reliquia en un armario de la capilla de S. Nicolás, fue descubierta por el maligno espíritu, y ecsorcizada (sic) la posesa por el Rev^{do} Cura párroco del pueblo del Tarrós y creyendo- / se éste acrehedor (sic) á una porción, la pidió al Rev^{do} Jayme Albesa beneficiado de Cervera, a cuya petición accedió este, y al tiempo de dividirla que fue el día 6 de febrero de 1540, ¡o prodigio! Lo que no había podido obte-/nerse por medio de un cortante cuchillo, lo pudieron los sagrados dedos del Sacerdote, destilando al mismo tiempo una hermosa gota de sangre, la cual se dividió luego en tres: y estando en aquel al mismo tiempo sereno el Cielo, se oyó derrepente (sic) un milagroso trueno, y sin / más que algunas personas que en aquel entonces se hallaban en la Yglesia lo supiesen, todo el pueblo y vecindario corrió a la Yglesia unánimemente diciendo en voz alta Misterio! Misterio! Y para la autenticidad, se conservan en un hermoso reliquiario (sic), las tres gotas de sangre, las dos partículas del / Lignum Crucis, y el cuchillo. D^{on} Luis Antonio Preb^o, Cardenal Arzobispo de Toledo concedió 100 días de Indulgencia a todos los Fieles por cada vez que devotamente rezaren un Padre nuestro ó Credo ante el Sto. Misterio; pidiendo a Dios por la ecsa[ta]ción (sic) de nuestra Sta. Fe católica, ecstirpación (sic) de las herejías, paz y concordia entre los príncipes cristianos, y / conversión de pecadores. El Illm^o S^{or}. Arzobispo de Tarragona concedió 80 rezando un Padre nues^o y Ave María delante la Sta. Reliquia ó Espampa. Los Illm^{os} Obispos de Barcelona, Gerona, Urgell y Tortosa han concedido 40 rezando también un Padre Nuestro, y el de Solsona 40 rezando Credo. Muchas otras Indulgencias hay concedidas por diversos Prelados.

Ferran Roca, l'autor de la litografia, compaginava aquesta dedicació amb l'edició. La seva editorial publicava el setmanari *El Novelista popular*. Periódico ilustrado económico y literario (iniciat el 1865) i traduccions de novel·les franceses, com *Angel Pitou, tercera parte de las memorias de un médico*, d'Alexandre Dumas (1863). Va publicar la col·lecció *Los caballeros andantes*, una sèrie de novel·les traduïdes lliurement del francès per Francisco Pelayo Ruiz: *El halcón blanco* (1862), *Gerardo de Nevers* (1862), *La princesa parizada* (1862) i *Pierres de Provenza* (1864). També publicava

tractats com el *Manual de mecànica aplicada* de Marià Maymó (1864). Així mateix s'encarregava de fer algunes litografies que il·lustraven obres d'altres editorials, com una de les moltes traduccions al castellà de *Le juif errant* d'Eugène Sue (1845) o *La Duquesa de Praslin* d'Enrique Maria Fernando de Borbón o el del general Diego de León.²

Com ja s'ha dit, el retaule del Sant Misteri, conservat in situ a la capella d'idèntica advocació de l'església de Santa Maia de Cervera, va ser iniciat el 1788 i es va finalitzar el 1809. Hi van intervenir els escultors Jaume i Tomàs Padró, pare i fill, i Josep Gil i el seu fill, que foren els autors del sagrari. Jaume Padró (vers 1730-1802), era originari de Manresa, on es va formar amb els escultors Sunyer. Va ser l'autor del retaule de les Santes Espines de Santpedor (1773). A partir de 1775 va començar a treballar a Cervera, primerament a Santa Maria, al mur del rerecor i al pòrtic d'accés, després al frontó de la façana interior de la Universitat (1775), a la Casa Dalmases (1777) i al retaule de la capella de la Universitat (1777). Va fer el retaule de la cripta de la catedral de Manresa (1783) i el retaule de la Mare de Déu dels Dolors de Sant Martí de Maldà (1784). A Cervera va treballar també al *Real Colegio de Educandas* (1785), a una ampliació de l'ajuntament (1786), i a les decoracions efímeres de la façana de l'ajuntament de Cervera realitzades amb motiu de la proclamació del rei Carles IV (1788) i de la visita del rei a Cervera (1802). El 1788 feia el retaule major del santuari de la Bovera, a prop de Guimerà, i el 1792 es va encarregar de fer el cambril de la Verge del Camí de la Granyena. La seva intervenció en el retaule del Sant Misteri de Cervera correspon al disseny general de l'obra i a la realització de les figures dels àngels portadors de la llança i la canya.³

El seu fill Tomàs Padró i Marot (1778-1827), l'autor del dibuix del retaule

² CCUC (Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya). CCPB (Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español).

³ Sobre Jaume Padró: Joaquim SARRET I ARBÓS, *Art i artistes manresans*. Manresa, Impremta i Enquadernacions de Sant Josep, 1916. J.F. RÀFOLS, *Diccionario biográfico de artistas de Cataluña desde la época romana hasta nuestros días* [Barcelona: Editorial Millà, 1951]. Barcelona, Ed. Catalanes, S.A., 1989. vol. II, p. 870. Agustí DURAN I SANPERE, *Llibre de Cervera*. Barcelona, Curial, 1977, pp. 140, 251-254, 302-304, 477, 479-480, 481, 483, 484, 519. Joan Ramon TRIADÓ, *L'Època del Barroc. S. XVII-XVIII* (Història de l'art català, V). Barcelona, Edicions 62, 1984, pp. 250-251. Maria Pilar JOVER I SANTIÑÀ, *L'obra de Jaume Padró i Cots, escultor a Cervera i Manresa. Segle XVIII*. Lleida, Virgili & Pagès, 1986. Maria GARGANTÉ; Joan YEGUAS, *L'obra arquitectònica i escultòrica de Jaume Padró a l'església major de Cervera. Notes sobre Tomàs Padró, a "Miscel·lània Cerverina"*, Cervera, 17 (2004) pp. 127-171.

del Sant Misteri de Cervera que es reproduïx a la litografia, va tenir una extensa producció. La seva intervenció en aquest retaule és una de les seves primeres obres conegudes. Hi va començar a treballar cap al 1799 fins a la finalització dels treballs el 1809. Són obra seva els àngels que custodien el sagrari, el grup d'àngels que tallen el *Lignum Crucis*, el grup de la Immaculada Concepció i diversos detalls escultòrics del conjunt. Va fer també el retaule de la Mare de Déu de Joncadell, a Sant Martí de Torroella (1807), la decoració de l'església de Sant Salvador, a Vilalta (Vilanova de l'Aguda) el 1881-1814, la reforma de l'església del castell de Ribelles (1814), una imatge de sant Pere a l'església de Sant Pere el Gros, a Cervera (1820), el túmul funerari d'Isabel de Bragança a Cervera (1818), un retaule al convent de Sant Antoni de Pàdua de Torà (1820) i la darrera obra, el retaule de l'església de Sant Francesc de Reus, que va deixar inacabat a la seva mort el 1827.⁴

Les fases successives de construcció del retaule del Sant Misteri, així com els artistes i artesans que hi van intervenir, els pagaments i terminis de l'obra i altres informacions cabdals han estat estudiats y documentats exhaustivament per Maria Garganté i Joan Yeguas.⁵ Cal destacar que els materials amb els quals està realitzat – jaspi de Tortosa (groc i morat fosc), alabastre de Sarrià, pissarra de Torroja del Priorat i llisós-, responen a la prohibició de l'ús de la fusta en els retaules continguda en una Reial Ordre del rei Carles III de l'any 1777, que aconsellava en canvi la utilització del marbre.

La crònica de l'arribada a Cervera de la relíquia del *Lignum Crucis*, el prodigi del 1540, el reliquiari que la contenia i que va motivar la construcció del retaule, així com el robatori del reliquiari el 1915, constitueixen un relat que ha estat reconstruït per diversos autors i que en part es veu reflectit en el text que acompanya la litografia.⁶

⁴ Sobre Tomàs Padró, RÀFOLS, *Diccionario biográfico*, vol. II, p. 871. DURAN I SANPERE, *Llibre de Cervera*, pp. 111, 235, 477. Josep Maria LLOBET I PORTELLA, *Cent episodis de la història de Cervera*. Lleida, Diputació, 1992, p. 228. Josep Maria RAZQUIN I GENÉ, *Gent de la Segarra*. Barcelona, Projectos Editoriales y Audiovisuales, 1998, pp. 432-433. GARGANTÉ; YEGUAS, *L'obra arquitectònica...*, pp. 148-152.

⁵ GARGANTÉ; YEGUAS, *L'obra arquitectònica...*, pp. 142-148, doc. 3-6.

⁶ Josep Maria LLOBET I PORTELLA, *Art cerverí del segle XVI*. Lleida, Virgili & Pagès, 1990, p. 110. Ramon M. XUCLÀ, *El Santíssim Misteri de Cervera. Breu història d'uns robatoris sacrílegs*, "Segarra actualitat", Cervera, 63 (2002) pp. 21-32. Íd. *El Santíssim Misteri de Cervera. Història del prodigi i dels robatoris sacrílegs*, "Miscel·lània Cerverina", Cervera, 15 (2002), pp. 141-207. Íd. *El Santíssim Misteri de Cervera. Dossier*, "Segarra actualitat", Cervera, 70 (2003) pp. 23-36.